EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 23.02.2005
KOM(2005) 63 galutinis

KOMISIJOS PRANEŠIMAS

parengta pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos 34 straipsnį

{SEK(2005) 267}

1. METODAS

Remdamasi 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos 34 straipsniu[1], Komisija pateikė šio akto (toliau "pamatinio sprendimo") įgyvendinimo įvertinimo ataskaitą. Šio įvertinimo tikslas yra svarbus, nes arešto orderis yra pirma ir pati simboliškiausia baudžiamųjų sprendimų abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo priemonė.

Šiai ataskaitai parengti Komisija nustatė vertinimo kriterijus, kurie yra bendri ir nuo šiol taikomi visų pamatinių sprendimų įgyvendinimui įvertinti (veiksmingumas, teisės aiškumas ir apsauga, visapusis pritaikymas, perkėlimo į nacionalinę teisę termino laikymasis)[2], kita vertus, yra kriterijų, būdingų tik arešto orderiui : teisminis pobūdis, veiksmingumas ir greitumas.

Rengiant šią ataskaitą, Komisija daugiausia rėmėsi valstybių narių jai pateiktomis arešto orderio įgyvendinimo nuostatomis (34 straipsnio 2 dalis) bei papildoma Tarybos informacija (34 straipsnio 3 dalis), ypač atsakymais į Tarybai pirmininkaujančios šalies valstybėms narėms parengtą klausimyną[3].

Be to, Komisija siekė papildyti informaciją, panaudodama atsakymus į Europos teisminio tinklo klausimyną apie arešto orderio praktinį pritaikymą iki 2004 m. rugsėjo 1 d. ir palaikydama dvišalį dialogą su šiam tikslui paskirtais valstybių narių kontaktiniais punktais. Šios ataskaitos ir jos priedo turiniui visgi įtakos turėjo daugybė vėlavimų ir netikslumų perduodant duomenis, nevienoda gautos informacijos kokybė ir neilga nagrinėjamo laikotarpio trukmė.[4]

2. ĮVERTINIMAS

2.1. Iš esmės teisminė perdavimo tvarka tarp valstybių narių

2.1.1. Pavėluotas, tačiau nuo šiol beveik visuotinis įgyvendinimas

Arešto orderį įgyvendino 24 valstybės narės, kai kurios iš jų pavėluodamos iki 8 mėnesių (CZ, DE). Tik pusė valstybių laikėsi nustatyto termino (BE, DK, ES, IE, CY, LT, HU, PL, PT, SI, FI, SE, UK). Dėl vėlavimo atsirado laikinų sunkumų.

Tačiau 2004 m. lapkričio 1 d. visos valstybės, išskyrus Italiją, kurios parlamente tebevyksta debatai, perkėlė pamatinį sprendimą į nacionalinę teisę. Kelios valstybės narės šiuo tikslu turėjo persvarstyti savo konstituciją. Visos valstybės priėmė specialius teisės aktus. Kai kurios iš jų (ypač DK ir EE) atsisakė tam tikroms nuostatoms privalomų taisyklių, o tai neatitinka teisinės apsaugos reikalavimų.

---

1 OL L 190, 2002 7 18, p. 1.
2 KOM(2001)771, 2001 12 13, 1.2.2. dalis.
3 2003 10 10, KOPEN 96 ir 2004 7 26, KOPEN 94.
4 SEK(2005)267

Apskritai jau nuo 2004 m. sausio 1 d. 8 valstybės narės tarpusavyje taikė arešto orderio mechanizmą; į Sąjungą įstojus naujoms narėms, jų buvo 16; nuo 2005 m. sausio 1 d. CZ ėmus jį taikyti, — jau 24 valstybės narės.

2004 m. arešto orderis palaipsniui pakeitė ekstradiciją tarp valstybių narių ir, regis, ją net pralenkė skaičiumi. Reta kuri valstybė narė apribojo sprendimo taikymą laiko atžvilgiu ar tam tikrais atvejais. Kai kurios iš jų apribojimą laiko atžvilgiu suderino su pamatiniu sprendimu, nuo pat priėmimo pradžios netaikydamos jo ankstesniems už tam tikrą datą atvejams (32 straipsnis / FR, IT, AT). Kitos valstybės narės ėmėsi apribojimų laiko atžvilgiu, nesilaikydamos pamatinio sprendimo tvarkos (32 str./(CZ, LU, SI), apribojimų turinio (CZ, LU) ar netgi įsigaliojimo datos (CZ). Todėl pastarųjų valstybių ir toliau teikiamus ekstradicijos prašymus kitos valstybės narės gali atmesti.

Valstybės narės, apribojusios sprendimo taikymą dėl reikalaujamo minimalaus bausmės dydžio (2 straipsnis / NL, AT, PL; 4 straipsnio 7b dalis / UK) ar tam tikrų kategorijų nusikalstamų veikų, kurioms jos vėl ėmė taikyti (2 straipsnis / BE, PL, SI) ar galėjo vėl pradėti taikyti (EE, EL, FR) dvigubo apkaltinimo kontrolę, taip pat nusižengė savo įsipareigojimams. Tačiau 32 nusikalstamų veikų kategorijų, kurių atžvilgiu nebetaikomas dvigubas apkaltinimas, sąrašo perkėlimas į nacionalinę teisę iki šiol vyko sklandžiai. Telieka apgailestauti, kad kai kurios valstybės narės nusprendė išskirti pasikėsinimo padaryti nusikaltimą ir bendrininkavimo atvejus (2 straipsnis / EE, IE).

2.1.2. Iš esmės teisminė perdavimo tvarka

Pagal pamatinį sprendimą (1 straipsnio 1 dalis), asmenų perdavimas tarp valstybių narių iš esmės vyksta teisminiu būdu. Apie tai byloja faktas, kad didžioji dauguma valstybių narių tam tikru procedūros metu nedraudžia palaikyti **tiesioginį kontaktą tarp teisminių institucijų** (9 straipsnio 1 dalis, 15 ir 23 straipsniai). Kai kurios valstybės narės įsteigė vykdomąjį organą kaip visiškai (6 straipsnis/ DK) ar iš dalies (EE, LV, LT, FI, SE) kompetentingą teisminę instituciją.

Tik mažuma pasirinko pamatiniame sprendime numatytą galimybę pasinaudoti monopolizuojančia perdavimus **centrine institucija** (7 straipsnis / EE, IE, HU, MT, UK). Apgailėtina vis dėlto, kad kai kuriais atvejais centrinė institucija, atlikdama pamatiniame sprendime numatytą paprastą pagalbinį vaidmenį, peržengia jai patikėtos sprendžiamosios galios ribas (EE, IE).

2.1.3. Laipsniškas derinimas su išorine ekstradicijos sistema

Nors perdavimas tarp valstybių narių nuo šiol yra iš esmės reguliuojamas pagal arešto orderio tvarką, šio Sąjungos sprendimo įsiliejimas į tarptautines taisykles vyksta lėčiau (21 straipsnis / MT; 28 straipsnis / LT).

Kol kas ne visos valstybės narės Europos Tarybai pranešė apie savo naują sistemą (1957 m. gruodžio 13 d. Europos konvencijos dėl ekstradicijos 28 straipsnis).[5] Tačiau ši spraga turėtų būti laikina.

[5] Council conclusions, 2-3.10.2003, point A/5

2.2. Veiksmingesnė ir greitesnė tvarka, užtikrinanti pagrindines teises

2.2.1. Perdavimai patvirtinami lengviau

Pamatiniame sprendime atsisakymo vykdyti perdavimą tarp valstybių narių pagrindai apribojami, tuo siekant pašalinti oportunistinius sprendimus ir užtikrinti didesnį veiksmingumą. Apskritai jo nuostatų buvo laikomasi. Arešto orderio veiksmingumą galima įvertinti pagal surinktus iki 2004 m. rugsėjo mėn. duomenis: išduoti 2603 orderiai, sulaikyti 653 ir perduoti 104 asmenys. Beje, pažymėtina, kad iš viso tėra nedidelė dalis atvejų, kai atsisakoma vykdyti išduotą orderį. Iš tikrųjų šie laikini skaičiai, paremti tik maždaug dvidešimties valstybių narių pareiškimais, gali būti žymiai didesni.

Pritaikytų pagal pamatinį sprendimą privalomo nevykdymo pagrindų skaičius svyruoja nuo 3 iki 10, priklausomai nuo valstybės narės. Visos valstybės narės — kai kurios iš jų su išlygomis (3 straipsnio 1 dalis / NL, UK) ar trūkumais (3 straipsnio 1 dalis / DK, IE); 3 straipsnio 2 dalis / IE, UK) - perkėlė į nacionalinę teisę tris privalomo **nevykdymo pagrindus**. Dėl perkėlimui į nacionalinę teisę pasirinktų septynių neprivalomo nevykdymo pagrindų valstybėse narėse susidarė labai nevienoda situacija: kai kurios iš jų perkėlė tik dalį pagrindų arba leido savo teisminėms institucijoms veikti savo nuožiūra, kitos gi, priešingai, — visiems jiems suteikė privalomą pobūdį. Šis perkėlimo į nacionalinę teisę pasirinkimas iš principo yra įmanomas, nebent pasikeistų jurisprudencija[6](4 straipsnio 3 dalis), tačiau tampa kritikuotinas, jei dėl jo vykdančioji teisminė institucija įpareigojama veikiau patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, negu patvirtinti kitos valstybės, kurioje tebevyksta baudžiamasis persekiojimas, išduotą orderį (4 straipsnio 2 dalis).

Nacionalinės sistemos skiriasi dar ir tuo, kad ne visos valstybės narės pasinaudojo galimybe susieti arešto orderio vykdymą su pamatiniame sprendime numatytomis trimis **ypatingomis garantijomis**. Tačiau kai kurios iš pasinaudojusių šia galimybe valstybių narių numatė reikalauti papildomų sąlygų (5 straipsnio 1 dalis / MT, UK; 5 straipsnio 3 dalis / NL). Be to, atrodo, kad kai kurios institucijos reikalauja dokumente nenumatytų garantijų ar netgi atsisako vykdyti perdavimą, nors garantijos jau buvo duotos.

Valstybių narių piliečių perdavimas, didžiausia pamatinio sprendimo naujovė, nuo šiol yra galiojanti praktika, išskyrus pamatiniame sprendime numatytos išlygos atveju (33 straipsnis / AT). Dauguma valstybių narių, išskyrus keletą jų (IE, SK, UK), vis dėlto nusprendė savo piliečių atžvilgiu taikyti bausmės vykdymo savo pačios teritorijoje sąlygą (4 straipsnio 6 dalis ir 5 straipsnio 3 dalis). Daugelis valstybių narių taip pat pasirinko galimybę taikyti vienodą režimą savo piliečių ir gyventojų atžvilgiu.

Vis dėlto nesklandumų yra. Pagal Komisijos informaciją, tenka apgailestauti dėl kai kurių teisminių institucijų, kurios, motyvuodamos savo kompetencija (4 straipsnio 2 dalis ir 4 straipsnio 7 dalis), atsisako vykdyti arešto orderį savo piliečių atžvilgiu, tačiau pačios nevykdo baudžiamojo persekiojimo, praktikos. Viena valstybė narė įvedė abipusiškumo ir savo piliečiams paskelbto nuosprendžio pakeitimo sąlygą (4

---

[6] 2003 2 11, *Gozutok* (C – 187/01) ir *Brugge* (C – 385/01).

straipsnio 6 dalis / CZ). Kita valstybė nusprendė savo piliečių atžvilgiu vėl taikyti dvigubo apkaltinimo kontrolę ir vykdyti perdavimą tik su sąlyga, kad nuosprendį būtų galima pakeisti (5 straipsnio 3 dalis / NL). Tačiau ši 1983 m. kovo 21 d. Konvencijoje dėl nuteistųjų asmenų perdavimo nustatyta sąlyga nėra perkelta į pamatinį sprendimą. Be to, šia Konvencija kaip juridiniu pagrindu, vykdant kitos valstybės paskelbtą nuosprendį, galima pasinaudoti tik tuomet, kai bausmės vykdymas jau prasidėjęs, o ne tuomet, kai išduodamas arešto orderis bausmei vykdyti.

Pamatiniame sprendime nenumatytų pagrindų įvedimas irgi verčia sunerimti. Atsisakymo vykdyti perdavimą dėl *ne bis in idem* Tarptautinio baudžiamojo teismo atžvilgiu pagrindas, leidžiantis kai kurioms valstybėms narėms ištaisyti pamatinio sprendimo spragas, yra teisėtas. Tą patį galima pasakyti apie akivaizdžių atsisakymo dėl pagrindinių teisių pažeidimo (1 straipsnio 3 dalis) ar diskriminacijos (12 ir 13 konstatuojamosios dalys) pagrindų, kuriuos įvairiomis formomis nusprendė įvesti du trečdaliai valstybių narių, klausimą. Nesvarbu, kad šie pagrindai yra teisėti, remtis jais Sąjungoje reikėtų tik išimtiniais atvejais, antraip peržengiamos pamatinio sprendimo ribos (EL, IE, CY). Dar reikėtų pabrėžti kitų pamatiniam sprendimui prieštaraujančių atsisakymo pagrindų (3 straipsnis / DK, MT, NL, PT, UK) įvedimą politiniais, nacionalinio saugumo ar bylos kontrolės sumetimais.

2.2.2. Greičiau vykdomi perdavimai

Iš esmės teisminės arešto orderio vykdymo eigos greitumas priklauso nuo vienodos formos naudojimo, perdavimo būdų įvairovės bei teisminės procedūros terminų kontrolės. Apskritai valstybės narės tinkamai perkėlė šias nuostatas į nacionalinę teisę. Iš tiesų, įsigaliojus pamatiniam sprendimui, vidutinė orderio įvykdymo trukmė, pagal laikinus apskaičiavimus, sumažėjo nuo daugiau nei 9 mėnesių iki 43 dienų. Dažnai pasitaiko atvejų, kai kaltinamasis pats sutinka būti perduotas, tada vidutinė trukmė sumažėja iki 13 dienų.

Visos valstybės narės, išskyrus MT ir UK, priėmė **vienodą formą** ir numatė kelis galimus **perdavimo būdus**. Šiuo požiūriu keblu yra tai, kad pamatiniame sprendime nenumatoma Interpolo paieškos laikyti laikino suėmimo prašymu, priešingai negu ŠIS paieškos atveju (9 straipsnio 3 dalis). Kol nebus įgyvendinta antroji Šengeno informacinė sistema (ŠIS II), kiekviena valstybė narė galės priimti nacionalinį sprendimą.

Be to, valstybių narių reikalavimai smarkiai svyruoja dėl orderio gavimo nuo sulaikymo pradžios termino (nuo 2 iki 40 dienų), vertimų (iš vienos ar daugiau kaip keturių kalbų) bei autentifikavimo būdų (reikalaujamas tik originalas arba paprastas faksas). Dėl šių skirtumų perdavimai vėluoja ir netgi nevykdomi.

Kai kurios valstybės narės taiko tokius nenumatytus pamatiniame sprendime reikalavimus, kaip įtraukti į formą tam tikrą prierašą ar dokumentą (8 straipsnio 1 dalis / CZ, MT) arba išduoti specialų orderį kiekvieno apkaltinimo atveju (IE). Šiuos sunkumus galima įveikti, suvienodinus nacionalinių sistemų veiklą ir geriau susipažinus su kitų sistemų reikalavimais. Taip pat galima persvarstyti jau veikiančias paieškos sistemas, papildyti saugius perdavimo būdus (ŠIS II) ir apskritai labiau pasikliauti vieni kitais. Dažniau sutikdama dirbti kitomis kalbomis, valstybė narė palengvina išsiplėtusios Sąjungos darbą.

Priešingai negu ekstradicijos atveju, arešto orderis vykdomas per nustatytą laiką (17 ir 23 straipsniai). Apskritai dauguma valstybių narių šioje srityje laikėsi savo įsipareigojimų. Iš tiesų, daugelis perdavimų buvo įvykdyti anksčiau maksimalaus termino.

Kai kurios valstybės narės sprendimo apskundimo atveju vis dėlto neleido savo vykdančiajai jurisdikcijai nustatyti termino (CZ, MT, PT, SK, UK) arba nustatė maksimalų procedūros terminą, kuris viršija 60 dienų normą (BE) ar netgi 90 dienų ribą (FR). Šiuo atžvilgiu vidaus teisės sprendimo apskundimo nereikia laikyti išimtine aplinkybe (17 straipsnio 7 dalis). Kol kas per anksti spręsti apie kelis Eurojustui praneštus rimtesnius vėlavimo atvejus.

2.2.3. Perdavimas užtikrinant pagrindines asmens teises

Arešto orderio procedūra ne tik turi būti veiksmingesnė ir greitesnė, negu ekstradicijos, bet ir užtikrinti asmens teises. Priešingai nei kai kurios valstybės narės, Taryba bendros pagrindinių teisių pažeidimo nuostatos nelaiko akivaizdžiu atsisakymo pagrindu. Savaime aišku, kad teisminė institucija turi pagrindą atsisakyti vykdyti arešto orderį, jei ji nustato ESS 6 straipsnio ir bendrų visoms valstybėms narėms konstitucinių principų pažeidimą, tačiau abipusiu pasitikėjimu grindžiamoje sistemoje tai turėtų daryti išimties tvarka.

Visos valstybės narės iš esmės perkėlė į savo nacionalinę teisę pamatinio sprendimo nuostatas dėl **prašomo perduoti asmens teisių** (11 straipsnis), skiriasi tik sutikimo forma, priklausomai nuo valstybės narės. Nesklandumų nedaug, daugiausia dėl netikslaus procedūros laikymosi (13 straipsnis / DK, LV, PL, PT, 14 straipsnis / DK). Pažymėtina, kad paprastesnė arešto orderio tvarka naudinga ir pačiam asmeniui, kuris nuo šiol daugiau negu puse atvejų sutinka būti perduotu.

Arešto orderiui įvertinti pagrindinių teisių užtikrinimo atžvilgiu galima palyginti dabartinę situaciją su ankstesne. Galima išskirti kelis teigiamus aspektus. Pamatinis sprendimas tikslesnis **ne bis in idem** atžvilgiu. Juo sutvirtinama areštuojamo asmens teisė į advokato pagalbą (11 straipsnio 2 dalis, 13 straipsnio 2 dalis, 27 straipsnio 3 dalis ir 28 straipsnio 2 dalis), vykdančiosios valstybės narės teisė priimti sprendimą dėl asmens laikymo laikino laisvės atėmimo vietose (12 straipsnis) bei išduodančiosios valstybės narės teisė išskaičiuoti atliktą **laisvės atėmimo** laiką (26 straipsnis). Apskritai dėl greito arešto orderio vykdymo griežčiau laikomasi „vidutinio termino“. Dėl to, kad veiksmingai vykdomas kitų valstybių narių piliečių perdavimas, lengviau priimamas sprendimas dėl laikino paleidimo, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos Europos Sąjungoje (12 straipsnis).

3. IŠVADA

Nepaisant akivaizdaus pradinio vėlavimo, Europos arešto orderis nuo šiol veikia daugumoje numatytų atvejų. Pagal turimų duomenų tendenciją, rezultatai atrodo teigiami tiek teisingumo, veiksmingumo ir greitumo, tiek pagrindinių teisių užtikrinimo požiūriu.

Nežiūrint bendrų teigiamų rezultatų, Italija ir kai kurios kitos valstybės narės (ypač CZ, DK, EE, IE, LU, MT, NL, SI, UK) turi dėti pastangas visapusiškam pamatinio

sprendimo įgyvendinimui, o Sąjunga turi stengtis ištaisyti tam tikras sprendimo spragas.

Šis įvertinimas nėra galutinis, kitas įvertinimas bus pateiktas, remiantis išsamesne informacija. Įgijusi daugiau patirties Komisija numato pateikti pamatinio sprendimo pakeitimų (34 straipsnio 3 dalis).